

1. Církevní restituce nemají být osvobozeny od darovací daně/daně z příjmu.

Církevní restituce jsou stále aktuální téma. A to nejen na rovině politické, právní, ale též občanské. Otázek s nimi spojenými je stále řada. Byl zvolený přístup k řešení dostatečně odůvodněný? Neexistoval nějaký vhodnější? Jakým způsobem budou náhrady fakticky vydávány? Atd.

Ačkoliv se většinu problémů snažil pomocí tzv. restitučního zákonodárství vyřešit zákonodárce již v 90. letech, k samotnému řešení církevních restitucí se přistoupilo až poměrně pozdě. Respektive se daný problém zpočátku řešil jiným způsobem, jako byly příspěvky státu, osvobození od určitých daňových povinností atd. Nakonec se však zákonodárce přece jen rozhodl daný problém vyřešit i vydáním zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (dále jen „ZoMVCNS“), který měl celou problematiku uzavřít, aby se „mohlo jít dál“.

Bohužel výsledná podoba zákona mířila nejen na samotné vyrovnání majetkových křivd minulého režimu, ale taktéž na jakési osamostatnění církví do budoucna. Tedy na zajištění možnosti jejich samostatného fungování bez závislosti na financování ze státních prostředků. Nutno podotknout, že tento záměr bude fakticky naplněn až po roce 2043, jelikož se stát k vyplácení náhrad vůči církvím zavázal na dobu 30 let.

Toliko tedy jen na úvod. Teď už se konkrétněji zaměřme na to, jestli ony církevní restituce mají, nebo nemají být osvobozeny od daně z příjmu.

Podle stávající právní úpravy:

- dle ustanovení § 18a odst. 1. písm. f) Zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZoDP“) „*U veřejně prospěšného poplatníka nejsou předmětem daně příjmy z bezúplatného nabytí věci podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.*“

- dle ustanovení § 15 odst. 1. ZoMVCNS „*Registrovaná církev a náboženská společnost uvedená v odstavci 2 (dále jen „dotčená církev a náboženská společnost“), která neodmítne uzavřít se státem smlouvu o vypořádání podle § 16, obdrží paušální finanční náhradu (dále jen „finanční náhrada“).*“

- dle ustanovení § 15 odst. 2. ZoMVCNS „*Výše finanční náhrady pro jednotlivou dotčenou církev a náboženskou společnost činí:*

a) Apoštolská církev	1 056 336 374 Kč,
b) Bratrská jednota baptistů	227 862 069 Kč,
c) Církev adventistů sedmého dne	520 827 586 Kč,
d) Církev bratrská	761 051 303 Kč,
e) Církev československá husitská	3 085 312 000 Kč,
f) Církev řeckokatolická	298 933 257 Kč,
g) Církev římskokatolická	47 200 000 000 Kč,
h) Českobratrská církev evangelická	2 266 593 186 Kč,
i) Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	118 506 407 Kč,
j) Evangelická církev metodistická	367 634 208 Kč,
k) Federace židovských obcí v České republice	272 064 153 Kč,
l) Jednota bratrská	601 707 065 Kč,
m) Luterská evangelická církev a. v. v České republice	113 828 334 Kč,
n) Náboženská společnost českých unitářů	35 999 847 Kč,

<i>o) Pravoslavná církev v českých zemích</i>	<i>1 146 511 242 Kč,</i>
<i>p) Slezská církev evangelická augsburského vyznání</i>	<i>654 093 059 Kč,</i>
<i>r) Starokatolická církev v České republice</i>	<i>272 739 910 Kč.“</i>

- dle ustanovení § 15 odst. 3. ZoMVCNS „*Finanční náhrada se vyplátí ve třiceti bezprostředně po sobě následujících ročních splátkách. Výše roční splátky se vypočte jako podíl nesplacené částky finanční náhrady a počtu dosud neuhrazených ročních splátek.*“

- dle ustanovení § 15 odst. 6. ZoMVCNS „*Finanční náhrada není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.*“

- dle ustanovení § 17 odst. 1. ZoMVCNS „*Po dobu 17 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (dále jen „přechodné období“) stát vyplácí dotčeným církvím a náboženským společnostem příspěvek na podporu jejich činnosti (dále jen „příspěvek“).*“

- dle ustanovení § 17 odst. 2. ZoMVCNS „*V prvních třech letech přechodného období se výše příspěvku rovná částce poskytnuté dotčené církvi a náboženské společnosti na základě zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů, v roce 2011.*“

- dle ustanovení § 17 odst. 3. ZoMVCNS „*Výše příspěvku se od čtvrtého roku přechodného období každoročně snižuje o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období.*“

- dle ustanovení § 17 odst. 5. ZoMVCNS „*Příspěvek není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.*“

Po dobu 30 let tak církve a náboženské společnosti každoročně přijmou nemalé množství finančních prostředků. Tyto prostředky, které jsou formálně označené jako náhrada, v sobě zahrnují nejen vyrovnání za majetkové zásahy do vlastnických práv, ale též za zásahy do práv k majetkům veřejného charakteru, která církvím a náboženským společnostem pouze „příslušela“.¹

Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně připomíná, že restituční zákonodárství je směřováno ke zmírnění toliko některých majetkových křivd a že záměrem zákonodárcovým nemůže být i při jeho sebelepší vůli odstranění všech protiprávním komunistickým režimem napáchaných křivd. Ústavní soud přitom akcentuje vůli zákonodávce v tom směru, že je právě na něm, aby určil, následky kterých majetkových křivd bude zmírňovat.²

Ve svém odlišném stanovisku k Nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 10/93 se soudce Jaroslava Fenyka vyjádřil tak, že: „*Osoby, kterým se uvedeným právním předpisem poskytují restituční, subsidiární nebo dotační plnění, jsou zvýhodněny oproti jiným osobám, ať už fyzickým nebo právníckým, jimž předchází právní úprava (zejm. zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, a zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a k jinému zemědělskému majetku, oba ve znění pozdějších předpisů) poskytla jen zlomek komfortu, jehož se dostává nyní právníckým osobám uvedeným v § 15 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. V předchozích restitučních úpravách se oprávněné subjekty musely svého práva domáhat pracným administrativním a soudním způsobem a jejich restituční nároky byly často uspokojeny pouze zlomkem původního majetku. Podle posuzované úpravy se však oprávněné osoby nároků dočkaly přímo ze zákona.*“

„*Jak § 15 odst. 3, tak § 17 odst. 5 ZoMVCNS osvobozuje finanční náhradu a příspěvek od daně, poplatku a jakéhokoli jiného obdobného peněžitého plnění, což je typickou formou státní podpory. Poskytnutí příspěvků či dotace, subvence atd. je smysluplné, je-li věcně odůvodnitelné. Důvod poskytnutí takové podpory se zpravidla vymezuje stanovením jejího společensky přijatelného účelu,*

¹ Bod 13. Nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013

² Bod 96. Nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013

který může spočívat např. v podpoře činnosti, kterou by jinak musel zabezpečovat stát nebo územně samosprávný celek atd. Církev a náboženské společnosti ji podle stávající úpravy mohou využít i libovolně a souvislost s hlavním předmětem činnosti v tom sehrává jen rámcovou roli. Přitom základní vlastností příspěvku či dotace by mělo být jejich účelové určení buď pro konkrétní činnost, nebo alespoň pro činnosti určitého druhu... Církevní právnické osoby budou mít stejnou startovací pozici jako kterýkoli jiný soutěžitel na trhu (například se zemědělskými produkty), a přesto se jim díky přijaté právní úpravě dostává další mimořádné podpory z veřejných zdrojů (státní podpora). Mohou tedy nastat problémy při hodnocení testu proporcionality ve světle kritérií veřejné podpory. Příspěvky, dotace, subvence zpravidla nemají nárokovou povahu, nicméně zákon tento nárok předpokládá. “

Ve svém odlišném stanovisku k Nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 10/93 se soudce Jan Musil vyjádřil tak, že: „Ustálená judikatura Ústavního soudu konstatuje, že české restituční zákonodárství je založeno na záměru vzniklé křivdy „zmírnit (nikoliv napravit)“, že „Ústava ani jiný právní předpis nevyžadují, aby tento majetek byl vrácen nebo za něj byla poskytnuta náhrada“ a že „zakotvení restitučních nároků bylo beneficíem státu – přesně vymezeným z hlediska časového a věcného“.“

„V restitučním zákonodárství lze tedy vysledovat zřetelnou tendenci k určité selektivitě při výběru křivd, jež mají či nemají být zmírňovány. “

„... míra selektivity při výběru subjektů, jimž bude či nebude poskytnuto restituční beneficium, nemůže být neomezená. Kritéria tohoto výběru musí být transparentní a přístupná demokratické kontrole ze strany veřejnosti. Také rozsah a podmínky odškodnění křivd nesmí být ve vztahu k různým skupinám subjektů, které jsou či nejsou odškodňovány, zjevně diskriminační. Pokud zákonodárce hodlá tyto podmínky stanovit rozdílně, musí k tomu mít vážné důvody, jež je povinen racionálně ozřejmit. Jestliže tak neučiní, vystavuje se podezření, že určitou skupinu občanů či institucí neoprávněně zvýhodňuje, např. proto, že takto privilegovaná skupina má silnější mocenskou nebo ekonomickou pozici, takže je schopna legislativní proces nespravedlivě ovlivnit ve svůj prospěch. “

„Zvýhodnění církví a náboženských společností oproti jiným subjektům, jichž se týkalo dřívější restituční zákonodárství, se projevuje např. v těchto aspektech:

- církevním právnickým osobám za nevydaný majetek náleží finanční náhrada ve výši současných tržních cen (§ 15 napadeného zákona), zatímco všechny předchozí restituční předpisy v minulosti přiznávaly finanční náhradu ve výši určené podle starších cenových předpisů, takže náhrada byla výrazně nižší;

- finanční náhrada se poskytuje i takovým církvím a náboženským společnostem, které v rozhodné době vůbec neexistovaly, a tudíž žádnou majetkovou újmu neutrpěly;

- výše nesplacené částky finanční náhrady poskytované podle § 15 odst. 5 napadeného zákona se každoročně zvyšuje o míru roční inflace; podle dřívějších restitučních předpisů nebyla žádná taková valorizace uplatňována. “

„Ze všech uvedených důvodů se domnívám, že zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, je v rozporu s ústavními předpisy a že návrhům na jeho zrušení mělo být vyhověno. “

Jak říká jedno pěkné české přísloví „dvakrát měř a jednou řež“. Daný zákon nebyl dostatečně připraven. Především nebyly domyšleny důsledky, které daný zákon bude mít, ať už ekonomické, tak například diskriminační.

Zdanění církevních restitucí je tak určitý kompromis, který by mohl rozvířené vody nakonec uklidnit.